

NOVI CINEMA

AYLIK SİNEMA FANZİNİ • 5 TL • TEMMUZ, 2018 • NO: 8

MERHABA,

sayı konularını belirlerken bazen özel bir zaman olmasına özen gösteriyoruz. ama her sayıda “belirli gün ve haftalar” listesini açıp konu seçmiyoruz. öyle iş mi olur, takvim mi yayınlıyoruz burada sevgili okurlar?

aylar önce, temmuz’da **spor** konusu yapalım, dedik. sayıyı hazırlarken fark ettik ki aslında temmuz, spor konusu için biçilmiş kaftanmış. dünya kupası, bisiklet turları... ne şans he.

biliminsanları hangi gök olayının kaç yıl sonra nereden görülebileceğini hesaplıyor, bizim şaşırdığımız şeye bak! neyse. çeşitli spor dallarının sinemayı ilgilendiren kısımlarını ele aldık. ayrıca yazar kadromuzun dışından, konunun uzmanı bir arkadaşımıza da yazı hazırlattık: **süha şut**. çok özel birisi. sağ olsun ısrarlarımızı kırmadı ve bir yazı hazırlamayı kabul etti. kendisi konuya o kadar hakim ki sporla ilginiz olmasa bile anlattıklarını keyifle dinleyebiliyorsunuz. bu sayımızdaki yazısında, sporun kültürle arasındaki ilişki ve holiganlık gibi şeylerden bahsediyor.

son olarak duyurmak istediğimiz çok önemli bir olay daha var: her sayımızın giriş yazısını “bir sonraki ay görüşmek üzere” diyerek bitiriyoruz. işte önümüzdeki ay, yani ağustos sayımız, *novicinema fanzin*’in **1. yıl özel sayısı** olacak. dile kolay tam bir yıldır saman renkli kağıt üzerinden okuyorsunuz bizi. kitaplığınızda saklıyorsunuz. bir yıldır dokunuyorsunuz fanzinimize. yani insan, bir yıl boyunca başka bir şeye dokunsa çok acayip şeyler olabilir sevgili okurlar. (gülüşmeler) uzun lafın kısası önümüzdeki ay kitapçılara dağıtacağımız her fanzin, kutlama pastamızın bir dilimi gibi olacak adeta. duygusal bir sayı bizim için. rahmetli *mehmet ali birand*’ın dediği gibi:

“ağustos’ta da kimselere vermeyin. yine birlikte olalım.”

keyifli okumalar.

ağustos’ta görüşmek üzere...

web site:
www.novicinema.com

sosyal medya:
twitter.com/novicinema
instagram.com/novicinema
facebook.com/novicinema.dergi

kapak: rocky iv
arka kapak: rush
hazırlayan: burak aras

satış noktaları:

istanbul:

beyoğlu mephisto, semerkant sahaf, robinson crusoe 389,
kadıköy mephisto, beşiktaş mephisto

ankara:

imge kitabevi

izmir:

yakın kitabevi

din, kadın ve futbol

OFFSIDE

doğa bekiroğlu

din üzerinden yürütülen devlet politikalarının olduğu yerde, zorbalık hat safhadadır. öyle ki din çoğu insanın en büyük korkusuyken, bu gücü eline geçirmiş hükümet ya da lider kendinde her şeyi yapabileme hakkını görür. çünkü o kişi ya da hükümet, kendi doğrularını dinin kurallarımış gibi gösterir.

yıl 1979. şah pehlevi devriliyor ve yerine avrupa tarzı yönetimi reddederek katı bir islam rejimi oluşturan humeyni geçiyor. ilk yaptığı değişiklikler kadın haklarını kısıtlamak, kadının toplumdaki yerini daraltmak oluyor. o zamana kadar başını kapatması yasak olan kadının, başını kapatmaması yasak oluyor. bu kapalı baş durumu filmlere bile yansıyor. devlet politikası sanata dokunduğunda, sanatçı yan yollar arıyor. örneğin on filminde abbas kiarostami bu sansürü, hayat kadınının konuştururken sadece onun sesini verecek aşıyor.

suçlu havva

kadına karşı alınan tüm bu yasakların temelinde ise, adem'in cennetten kovulma-

sına havva neden oldu öğretisi yatıyor. bu öğretide kadını erkeğin düşmanıymış gibi gösterirken, radikal islamcı kesim bunu benimseyip kadınları daha da kısıtlıyor.

bu kısıtlamalardan şüphesiz en komiği, jafar panahi'nin offside filmine konu oluyor. iranlı kadınlar, erkeklerle birlikte statta maç izleyemiyor. 2006 dünya kupasını izlemek için çabalayan kadınlar, bir bir yakalanıp ahlak masasına (kadınının maç izlemesi ahlaksızlıkmış gibi) götürülme üzere, stad içerisinde kurulmuş nezarethaneye alınıyor.

dogmalar düşünmez, kural koyar

kadınların stada alınmama nedeni erkeklerin küfür etmeleri ya da erkeklerin kadınları rahatsız edebileceği gibi sunuluyor. böyle bir sebep sunan radikal islamcı hükümetin atladığı nokta ise, aslında kendilerini zan altında bırakmaları. öyle ki, kadınların statta tacize uğrayacağı söylenenler erkek olduğu gibi tacizi gerçekleştirecek olanlar da erkek olacak.

tabii dogmalar içinde boğulan kişilerin bunu tahmin etmesine imkan yok.

mücadele eden kadınlar

haklar verilmez, kazanılır. bir toplum eğer birilerinden hak istiyorsa, bu o toplumun bir takım ideolojilerin esiri olduğunu gösterir. offside'da haklarını kazanmaya çalışan güçlü kadınları izliyoruz. futbol üzerinden iran kadınının sisteme karşı duruşuna şahit oluyoruz. onlara buraya gelmekle hata yaptınız diyenlere, biz hata yapmadık maçı izlemek en doğal hakkımız diye karşılık veren, sesi gür çıkan kadınları izliyoruz.

onların bu cesur hallerini izlerken insan düşünüyor, ülkemden bir kadın nasıl ve neden, "kadından yönetici olmaz, toplumu erkek yönetmelidir" sözlerini sarf eder diye.

JØRGEN LETH'İN KUSURSUZ İNSANLARI

naz ekmeççi

sporun anlamı ve değeri öncelikle ahlaki ve sosyal kavramlarla kurulur. neyin iyi olduğunu belirler ve onu temsil eder. cesaret, dürüstlük, liderlik, sadakat gibi erdemler sporun temelinde yatar. “spor ruhu”nun bu olduğu iddia edilir. ama spor ruhu, sporcuları en iyi performanslarını göstermeye teşvik ederken, en temel kazanma arzusunu ayıpladığı için çelişir. bunun yerine sporun özüne bakmak, onu anlamak için daha faydalıdır.

olimpiyat mottosu **citius, altius, fortius** (daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü) sporun ideallerini anlatan en ünlü tanım.

modern olimpiyat oyunlarının kurucusu pierre de coubertin'e göre sporun özü, varlık sebebi ve ahlaki değerinin sırrı aşırıkların özgür olmasıydı. spor, ahlaki iyiliği teşvik edebilirdi ama temsil etmesi gerekmezdi. de coubertin, sporu estetik ve dramayla birleştirerek beş temel özellik belirledi: “inisiyatif alma, azim, gerilim, mükemmellik arayışı ve tehlikeyi küçük görme.”^[1] bu özellikler, spor karşılaşmalarını neden dramatik olarak tanımladığımızı ya da sporcuların neden performanslarını estetik olanla anlattığını cevaplıyor. spor, erdemden çok estetiğin alanına girer.

bazı kuramcılar daha ileri giderek sporun iletişimle ilgisi olmadığını, yalnızca estetik haz için var olduğunu iddia etmişti. tabii ki, sporu estetik bulmamız için iletişim gerekli. doğal olarak herhangi bir müsabakada sporcuların kendi aralarında ve seyirciyle iletişimi vardır. buradaki ana nokta, sporun iyi olanı temsil etmek ya da mesaj iletmek için yaratılmadığı, doğası gereği estetik olduğudur. buna rağmen, amacı estetik üretim olamaz. rekabet ve zafer kazanma hala sporun nihai amacı. bu nedenle estetik, ulaşılmak istenen nokta değil. bu amaçlara ulaşma yolunda ortaya çıkan bir şey.

jørgen leth'in *stars and watercarriers* (yıldızlar ve su taşıyıcıları, 1974) ve *sunday in hell* (cehennemde bir pazar günü, 1977) belgeselleri de bu yaklaşıma dayanıyor. leth, şiirsel bir edayla atmosferini kuruyor. sadece bisiklet yarışı sunmuyor, bisiklet yarışı deneyimi de yaşıyor. diğer yandan, sıkı bir kurgunun ve planlamanın

ürünü. çünkü leth, yarış hakkında her şeyi biliyor, başından sonuna olaylara kafa yoruyor. gerçekçilik ile coşku arasında bir yer belirliyor kendine. içindeki coşkulu seyirci sıra dışı kişileri arıyor, çünkü onlar yarışların gerçek yaratıcıları. onları izleyerek görkemli olanı deneyimliyoruz.

Yıldızlar ve su taşıyıcıları

leth, masaları tercih etmez. o, yarışlarda ortaya çıkan hikayelere hayrandır. hikaye yaratmasına gerek kalmaz, zaten oradadırlar. estetik de öyle. tarih, her yarışı ve bisikletçileri çevreler, onları yeniden yaratır. bu ritüelleşmiş spor yaklaşımı dünyanın, insan ve doğa, yükselme ve düşme, hırs ve fedakarlık arasındaki mücadele sahnesi olduğu görüşünden gelir. bu yüzden bisikletçiler, yarışlar, hatta araziler ve hava koşulları da birer mite dönüşür.

tabii ki spor ile mitoloji arasında bağ kurmak leth'e özgü bir şey değil. modern olimpiyat oyunlarının gelişmesinden bu yana yapılıyor. en ünlü örneği de leni riefenstahl'ın *olympia*'sı. ancak riefenstahl, doğrudan antik yunan'dan esinlenir. tapınaklardan sahnelerle başlayan *olympia*'da, myron'un disk atan atlet heykelinden gerçek bir diskçiye geçiş yapılır. oysa leth'in mitolojisi yarışlardan doğar. bu mitolojik yapı, ilk kez **1973 italya bisiklet turu**'nu takip ettiği *yıldızlar ve su taşıyıcıları*'nda görülür.

bisikletçiler kendilerini canlandırıyor, ama en önemlisi belli özellikleri temsil ediyorlar. bu sayede mitolojik karakterlere dönüşüyorlar. bu tarzları ve kişisel özellikleri bilinen önemli bisikletçilerin takma adlarıyla da vurgulanıyor. o tarihe kadar en çok yarış kazanmış belçikalı eddy merckx, 60'ların sonundan, 70'lerin ortasına kadar profesyonel yol bisikletinin hakim ismi.

kariyeri boyunca, zafer için kimsenin savaşmadığı kadar savaştı. bu kararlılığı da ona, yamyam lakabını kazandırdı.

filmdeki rolü de elde ettiği statüyü korumak üzerine. apenin dağları'ndaki monte carpegna etabında rakibi ispanyol jose manuel fuente'yi kırıp geçişi uzunca bir sekansta gösterilir. destansı bir hikaye çünkü fuente, dayanıklı ve ateşli merckx'in tam tersi. bu şekilde fuente'nin de rolünü de öğreniriz.

klasik tırmanışçılar arasında yer kazanmaya çalışan, meydan okuyan bir bisikletçi. fuente, son dağ etabında kendini gösterme şansı bulur ve son 145 kilometreyi tek başına bitirir. italyan şampiyon felice gimondi, yeni çocuk giovanni battaglin ve merckx'in belçikalı rakibi roger de vlamincx gibi isimler de diğer karakterleri oluşturur.

ancak mitolojik açıdan filmin ana karakteri danimarkalı ole ritter'dir. zamana karşı etabının olduğu gün, bütün bir sekanısı ona ayırır. zamana karşılar, dağ etaplarındaki kahramanlık anlatısından farklı olarak estetik nitelikleri görmemiz fırsat verir.

ritter'e odaklanan sekans hız, ritim ve hafiflik üzerine bir anlatıya dönüşür.

böylelikle ritter'in performansı hem bireysel başarıyı hem de bisikletin genel estetiğini temsil eder.

cehennemde bir pazar günü

ikinci belgeseli, kuzeyin cehennemi (*l'enfer du nord*) olarak anılan tek günlük **paris-roubaix** yarışını ele alıyor. dar ve çukurluklu arnavut kaldırımlarında yapılması ve kuru havada insanı boğacak kadar tozlu, yağışlı havada yolların feci şekilde kaygan olması gibi nedenlerle en dramatik yarış olabilir. leth bu kez, olayın heyecanına ve gerilimine daha fazla odaklanıyor.

yarış, sadece yedi saat içinde çözülüyor ve leth'in önceden bilemeyeceği olaylara bağlı. bu da, leth için bir engel. sahneleri yeniden çekme ya da diğer etaplardan gö-

rüntüler olarak kotarma imkanı yok. her şey bir gün içinde olup bitmek zorunda. bu nedenle film toplam yirmi yedi kameraman, on yedi ışık ve ses teknisyeni sayesinde bir araya getiriliyor.

leth, yarışın gelişiminden bağımsız takip edeceğimiz ana karakterler (eddy merckx, freddy maertens, roger de vlaeminck, walter godefroot ve francesco moser) seçer. bu sayede ön göremeyeceği olayları kaydetmeye devam ederken, sabit bir konuda ilerlemiş olur.

mitolojik ve dini anlatı, danimarka kraliyet operası'nın "paris-roubaix ayini"yle desteklenir. onlar "paris-roubaix" sözlerini tekrarlarlarken, rengarenk formlarıyla geçen pelotonu yukarıdan izleriz. koro, "l'enfer du nord" kısmını okumaya başladığıdaysa toz bulutunun arasında, arnavut kaldırımında ilerlemeye çalışan yüzleri güçlükle seçeriz. insanın inatçı doğaya, yorgunluğa, umutsuzluğa ve yalnızlığa karşı savaşı karşıtıklarla güçlendirilir.

yüceliğin estetiği

leth'in bisiklet filmlerine olan tutkusu, sporun derinliğini ve şiirselliğini paylaşma isteğinden geliyor. leth, bisikletçilerle birlik oluyor. onların hırslarını, çabalarını ve fedakarlıklarını anlamaya çalışıyor. güzelliktense, yüce olanın estetiğine odaklanıyor. sporcuların bireysel başarıları ve yetenekleri, yarışların genel yapısı ve filmi sanatsal özellikleri bir araya geldiğinde seyirci estetik deneyimi sonuna kadar yaşıyor.

kaynakça:

[1] de coubertin, p. ve müller n. (2000) **olympism: selected writings**, lozan: uluslararası olimpiyat komitesi, ss. 565.

BİR KÜLTÜR DONESİ: SPOR

süha şut

spor hayatın o kadar içindedir ki, toplumların kültürüne de ayna tutar. belli kural ve tekniklere uyarak bedensel gelişmeye, eğlenmeye olanak sağlayan ve yarışma amacı taşıyan fiziksel etkinliğin böylesi bir anlama sahip oluşu, birçok kişiye şartırcı gelebilir. önemli bir kitlenin takip ettiği spor dünyasına mesafeli olanlar bu ilgiye anlam veremediği gibi zaman zaman da eleştirir. sinema, bir anlatma sanatı olma özelliğiyle bu noktada etkili.

spora dair film ve belgeseller bir başarı hikayesi yazma, sınırlı kaynaklarla mücadele etme, bir ulusu birleştirme veya bölme, sahanın içinde ve dışında tutkuyla oyunun parçası haline gelme gibi hayatın öznesi olan durumları daha iyi anlamamızı sağlıyor.

sporun gözler önüne serdiği toplumsal kodlar, her ülkede bu öznelere bazılarını daha fazla öne çıkarıyor. bu ayrımın en yoğun şekilde görüldüğü film, lexi alexander'ın yönetmenliğini yaptığı, elijah wood ve charlie hunnam'ın başrollerini paylaştığı 2005 yapımı *green street hooligans*. abd'deki üniversite hayatında yaşadığı problemlerin sonucunda londra'ya giden matt (*elijah wood*), pete (*charlie hunnam*) vasıtasıyla girdiği **west ham united**'in holigan grubuyla kendini bambaşka bir rekabet dünyasının içinde bulur. beyzbola ilgisi olan matt, spora tamamen uzak değildir. ama amerikan beyzbol ligi mlb'de, new york yankees - boston red sox ya da los angeles dodgers - san francisco giants arasında çekişme olsa da şiddet olaylarına pek rastlanmaz. matt, pete'in tayfasının, başta milwall'a olmak üzere diğer takımlara, özellikle de taraftar gruplarına nefretlerini görüyor. abd ile ingiltere arasındaki rekabet tarzının farklılıklarına birçok kez şahit oluyoruz.

bunun temelinde de avrupa'da takımlar arasındaki rekabetin, esasen kurucularının bölge ve sosyal sınıf farklarına dayanması var. örneğin iskoçya'nın ve dünyanın en büyük derbilerinden celtic - rangers

arasındaki rekabet aynı şehir içindeki katolik - protestan mezhebi farklarından geliyor. kıtanın güneyi ispanya'da, real madrid - barcelona derbisi ispanyol - katalan ayrımının yanında, ispanya iç savaşına dönük.

sosyal sınıf ve statü farklarının temellendirdiği rekabetler, avrupa'nın geçmişten kalma çekişmelerini futbol içinde yaşıyor.

matt'in abd'de gördüğü şehrindeki takımı destekleme ve sahanın içindeki sonuç üzerinden rekabeti sürdürme geleneğinin tersi durum, onu oldukça şaşırtıyor ve kişiliğini yeniden şekillendiriyor.

green street hooligans'ta west ham united - milwall çekişmesiyle gördüğümüz holiganizm, karşılıklı şiddet arzusundan ibaret değil. londra işçi kesiminin yaşadığı doğu bölgesindeki iki tersanenin ayrı takımları olan west ham united ve milwall taraftarları, 1920'lerdeki ekonomik krizle birlikte greve giderler. ancak milwall işçileri patronla anlaşır ve grevi baltalayarak

bugün yaşanan rekabetin temellerini atar.

londra'daki rekabet bununla da sınırlı değil. filmin başında gördüğümüz tottenham hotspur taraftarları, göçmenlerin yoğun olduğu kuzey tarafının arsenal'le birlikte temsilcisi. batı bölgesinin takımı chelsea taraftarının gözünden bu rekabetlere bakan 2004 yapımı *the football factory*, rekabetin saha dışı boyutlarını gözler önüne sererken, kişi hayatındaki etkisine de değiniyor.

farklı kıta, farklı kararlar

ingiliz futbolunda tutkunun yoğunluğu tom hooper'ın yönettiği 2009 yapımı *the damned united* filminde de öne çıkıyor. michael sheen, efsanevi teknik direktör brian clough'ı canlandırıyor. güçlü takımlara üstünlük kurma mücadelesinde öne çıkan tutku ve hırs gibi duygular, bize profesyonellerin de taraftarlarla benzer dinamikleri paylaştığını gösteriyor.

ancak brad pitt'in başrolündeki performansıyla en iyi erkek oyuncu dalında oscar'a aday olduğu 2012 yapımı *moneyball*, okyanusun diğer tarafından bambaşka bir manzara sunuyor. beyzbol ligi'nin en düşük bütçeli takımlarından oakland athletics'in dev maliyetli kadrolarla nasıl mücadele ettiği anlatılıyor. billy beane (*brad pitt*), clough'tan farklı bir rota izliyor. yardımcısı peter brand'le (*jonah hill*) birlikte, adeta bir iktisatçı veya mühendis gibi hesaplı ve matematiğe dayalı kararlar alıyor.

moneyball

dev bir ekonomi olan spor endüstrisi içinde abd'nin "iş, iştir" anlayışı moneyball'da da sonuna kadar hissediliyor. kültürel farklılıklar, başarıya giden yolun tercihlerinde etkili olurken, filmlerin de tonunu belirliyor.

abd'nin spor kültürüne baktığımızda önemli yer tutan başka unsur, okul sporları. lise ve üniversite spor organizasyonlarını takip edenler, diğer ülkelerde göremeyeceğiniz seviyede. profesyonel seviyenin altındaki okul sporları, geleceğin yıldızlarını izleme motivasyonundan daha çok içinde tutku barındırmasıyla öne çıkıyor. dev kontratlarla "iş" haline gelen spor, lise ve üniversite seviyesinde doğal haliyle karşımızda. thomas carter'ın yönetmenliğini yaptığı, 2005 yapımı *coach carter*, lise öğrencisi siyah ve latin gençlerin toplumsal sorunlarına değinirken, oyuna olan tutkuyu da belirgin şekilde hissettiriyor.

bir diğer örnek ise ortabatılı tipik bir işçi ailenin çocuğu rudy ruettiger'in (*sean astin*) sosyal statüsü ve yetenek kapasitesiyle asla yer bulamayacağı notre dame üniversitesi'nin amerikan futbolu takımına, spora olan tutkusuyla ulaştığı 1993 yapımı *rudy*.

bu bir başarı öyküsü değil

abd'nin bireyciliğinin yansıması olarak belgesellerde de başarı hikayelerine tanık oluyoruz. fakat kıta avrupası'nda başka bir görüntü hakim. *les bleus: une autre histoire de france*, fransa milli futbol takımının son 20 yılına bakan başarılı bir belgesel. ülkenin değişen nüfus yapısına bağlı olarak, takım göçmen ağırlıklı kadroyla turnuvalara katılıyor. belgeselin temelini de entegrasyon politikaları ve bunun ulusal takıma yansımaları oluşturuyor.

takımın başarılarının ardından basın ve politikacıların, beyaz, siyah ve arap birliğinin önemine dair olumlu sözlerine şahit olurken, yaşanan başarısızlık ve skandallarda göçmen çocukların takım ruhuna olumsuz etkilerinden bahsediliyor.

bir takımın performansının entegrasyon politikasının başarısı veya başarısızlığı üzerinde kanaat oluşturması, aslında sporun ulus devlet inşasındaki önemini ortaya çıkarıyor. fransız kamuoyunun bu çelişkili tavrı sporculara bakışta da görülüyor.

1998 dünya kupası ve 2000 avrupa şampiyonası'ndaki başarılarında büyük pay sahibi olan *zinedine zidane*'ın arap kimliği, cezayir göçmenleri üzerinde olumlu kanıların önünü açıyor. öte yandan, real madrid'de oynamasına rağmen son yıllarda yaşanan başarısızlıklar ve skandallar nedeniyle takım dışında tutulan karim benzema, aslında azınlık fay hatlarının hala hareketli olduğunu görmemize olanak sağlıyor. belgesel boyunca çeşitli örneklerle, 20 yıldır politika ve iç tartışmaların nasıl **les bleus** (maviler) çerçevesinde yürütüldüğü gösteriliyor.

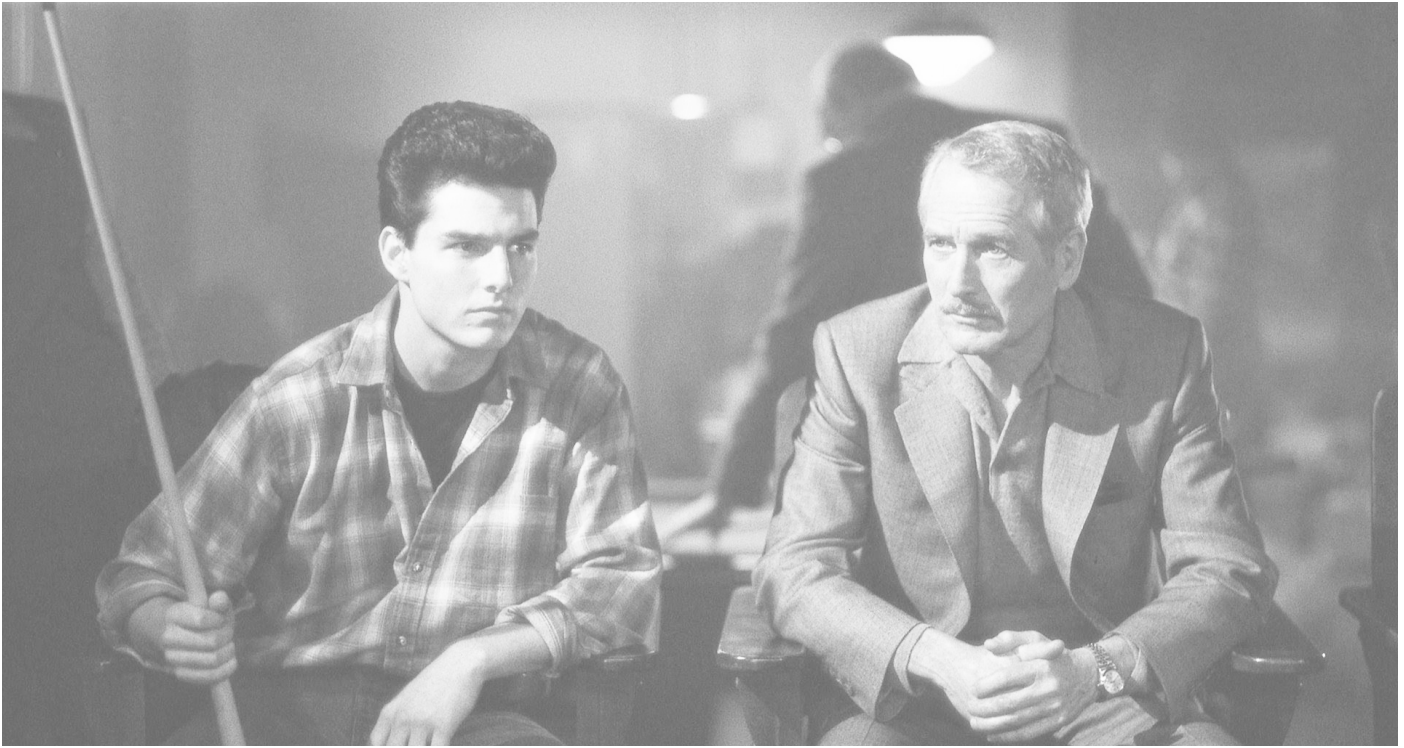
2010 yapımı *once brothers*, kanlı çatışmalarla dağılmış yugoslavya'daki benzer tartışmalara ışık tutuyor. vlade divac ve drazen petrovic, yugoslavya milli basketbol takımıyla 1986 ve 1990 yıllarında başarılar kazanır. bu sayede nba'e giderek, bugün sayıları 100'ü geçen avrupalı basketbolculara bu yolu açarlar. milli takım kamplarında oda arkadaşı, abd'de ise birbirlerinin en büyük destekçisi olan ikilinin dostluğu politik sebeplerle sonlanır. 90'lı yıllarda sırp - hırvat çatışmaları başlar. sırp divac ile hırvat petrovic, bu gerilim sebebiyle birbirlerinden koparlar. yugoslavya'nın yıkılmasının ardından ikili belli sebeplerle iki ayrı kutbun simgeleri haline gelir.

spora baktığınız zaman o ülkenin hamurunu görürsünüz. en popüler branş olan futbol penceresinden bakarsanız 22 adam bir topun peşinden koşuyordur. ancak bundan fazlası olduğunu bize yine sinema anlatır. *dar alanda kısa paslaşmalar*'da erkan can'ın hayat verdiği suat karakterinin dediği gibi:

“hayat, futbola fena halde benzer. futbol şahsi beceri gerektirir, değişmez. o da ayrı konu. ama aynı zamanda da toplu oynanan, yani insanların bir takım halinde oynadığı bir oyundur. hayat da böyle değil mi? istediğin kadar yetenekli ol. iyi bir takımın yoksa havagazı. mantarlar-sın.”

paranın rengi

THE COLOR OF MONEY

seda bayram

martin scorsese'nin filmografisinde göze çarpan isimlerden biridir, *the color of money*. yılların dokunamadığı *the hustler*'in devamını çekecek kadar cesur bir duruş sergiledi, scorsese. ancak ne kadar başarılı bir iş ortaya çıktı tartışılır. iki filmin arasında tam 25 yıl var. *the hustler* altmışlar havası taşıyorken, *the color of money* tam seksenler atmosferinde. bir zamanların fast eddie'si (*paul newman*) artık yaşlanmış, bilardo oynamayı bırakmıştır. kendini "likör uzmanı" olarak tanımlar. genç vincent'i (*tom cruise*) görünce onun bilardo oynayışından etkilenir ve eski popüler dünyasına tekrar yaklaşır. işin ustası olarak vincent'i eğitmek, bilardo dünyasını göstermek için genç acemiye ikna eder. vincent, eddie'nin aksine saf ve kibirsizdir, kazanmanın zevkini hissetmez. eddie gibi hırsları yoktur, sevgilisi carmen'le (*mary elizabeth mastrantonio*) ilgilenir daha çok. eddie bir takım hilekarlıklarla vincent'i etkilemeyi başarır. eddie, öğrencisine hangi durumlarda risk alması gerektiğini, nasıl parlayacağını anlatır

durur. bir öğretmen olmasının yanı sıra, doğru yolu gösteren baba figürüdür de.

the color of money, eddie'nin filmi. bütün karakterler eddie'nin kibrini daha iyi anlayabilmemiz için oradalar. eskiye duyulan bir özlem söz konusu. 25 yıl önceki haline tekrar dönebilmek için savaşıyor aslında, eddie. öğretici tavrı, yıllar sonra oynadığı bilardoda rakibine yenilip, adeta soyulup soğana çevirilmesiyle ortadan kalkar. kaybetmenin verdiği hüsrana, kendine olan güveninin sarsılmasına yol açar. filmin akışı da bu noktada değişir.

benliklerin savaşı

eddie'nin arzularını oluşturan şey paradan ya da gösteriştten çok, kazanmak aslında. ama eddie'nin savaşını izlerken yoruluyor, hikayeden kopuyoruz. *the hustler* gibi şahane bir filmin devamı olarak görmekte zorlanıyoruz, o etkileyicilikten eser yok. scorsese her ne kadar başarılı bir yönetmen olsa da, *the color of money* zayıf filmlerinin arasında yer alıyor.

gereksiz bir devam filmi

paul newman, hollywood'un en başarılı ve sevilen aktörlerinden. karizmasıyla, bakışlarıyla seyirciyi ele geçirebilir. ancak *the color of money*'in bayıcı havası öyle bir hal alıyor ki, paul newman bile kurtaramıyor. bittiğinde "olmasa da olurmuş!" demekten kendimizi alamıyoruz. belki ilk film, bu kadar başarılı olmasaydı eleştiriler daha yumuşak olabilirdi, ama ister istemez bir kıyas yapıyoruz. sevilen filmlerin devamını çekmek hep yaygındı. ama robert rossen, *the hustler*'la bir külte imza atarken, *the color of money* ortalama olarak kalıyor.

— kokuyu alıyor musun?

— duman kokusu mu?

— para.

spordaki büyük biraderler

ICARUS

irem turhan

yönetmen bryan fogel, son dönemde doruk noktasına ulaşan doping skandalları üzerine bir belgesel hazırlamaya karar verir. bu noktada amacı, en zor amatör bisiklet yarışlarından birine doping kullanılarak katılmaktır. **wada**'nın (*dünya anti-doping ajansı*) yaptığı testlerden sorunsuz geçip geçemeyeceğini görmek ister. bu sayede, bu hilelerin bütün dünyada kullanıldığına ya da kullanılamayacağına kanıt oluşturacaktır. filmde de söylendiği gibi "büyük suçlara, büyük kanıtlar gereklidir." aslında film, bu büyük kanıt olmayı amaçlar.

fransa'da düzenlenen, yedi günlük **haute route** yarışına önce tamamen temiz giren fogel, on dördüncü olur. ilk onda yer alanların nasıl fark yarattıklarını merak eder. bu yolda fogel'ı tetikleyen lance armstrong'un doping skandalıdır. ucla olimpik analitik laboratuvarının kurucusu don catlin, konuyla ilgili çok net bir fikir or-

taya atar. ona göre, doping kullanmayan yoktur ve her zaman testleri atlamanın yolu vardır. don, bu araştırma içinde olma riskini göze almak istemez. fakat bryan'ı başka bir isme yönlendirir: grigory rodenkov.

"dünyada sahtekarlığın egemen olduğu dönemlerde doğruyu söylemek devrimci bir eyleme dönüşür."

bryan, özel terapistler ve grigory'nin yardımıyla oluşturduğu programla her gün, aynı düzende güç artırıcı ilaçları kullanmaya başlar. ancak laboratuvarların yarışlar dışında herhangi birinin testlerini

incelemesi yasaktır. bu da, projenin karşılaştığı en büyük zorluk olur. grigory, wada'nın rusya federasyonunu, devlet destekli doping uygulamalarında bulunmakla suçlar. açığa alınmasıyla yardımları da sekteye uğrar. bu noktada, rusya'daki skandalın günah keçisi seçilen grigory'nin kaçışına ve rusya'nın suçlamalara karşı sunduğu cevaplara odaklanıyoruz. doping eylemleri, bryan'ın başlangıçtaki bireysel çıkar araştırmasından daha büyük bir hedef alıyor. artık söz konusu olan ülke çıkarları.

bu durumda, rusya'nın dopingi el altından desteklediği ve hatta bunu bütün ülkelerin yaptığı sorunsal gündeme taşıyor.

grigory, orwell'in 1984 kitabından etkilmiş biri. bu yüzden, içinde bulunduğu soruşturma ve kaçış halinde kendince bir politika belirliyor. grigory elindeki belgeleri basına sunuyor, rusya federasyonu-

nu'nun sochi olimpiyatları'nda yürüttüğü geniş çaplı ve devlet destekli doping programını gözler önüne seriyor. hatta açığa putin'i patron olarak gösteriyor. can güvenliğini giderek tehlikeye atıyor. bununla birlikte elinden düşürmediği, "şok edici" bulunduğu 1984'te olduğu gibi büyük biraderler onu izliyor. putin'in sochi olimpiyatları'ndaki tarihi başarının ardından, ukrayna'ya saldırmasını da "putin'in, başarıyla dopinglenmesine" bağlıyor. bir spor müsabakasında yapılan performans artırma eylemlerinin zaman ilerledikçe ülke ve dünya çapında yaratacağı korkunç etkiler göz önüne seriliyor.

“geçmişe ya da geleceğe düşüncenin özgür olduğu, gerçeğin var olduğu ve yapılanın geri çevrilemeyeceği bir zamana.”

-1984

amerika'da tanık koruma programına dahil edilen grigory, gizli tutulan bir yerde kalıyor. putin, yayımlanan binlerce belgeye rağmen bütün suçlamaları reddediyor. belgesel, başta amaçladığından daha

kapsamlı ve derin bir noktaya ulaşıyor. bryan, atletlerin dopingle başarı kazanma yüzdesinin ne kadar ileri gideceğini sorgulamaya girişirken seyirci de yönetmen de kendisini ulusal politikaların içinde buluyor. sporun karanlık yüzünü aydınlatmayı amaçlarken, daha derininde siyasal çıkarımlara ulaştırıyor. rusya federasyonu, onaylanmış binlerce belgeye rağmen olimpiyatlara katılmaya, hatta ev sahipliği yapmaya devam ediyor. "sahtekar ve ahlak yoksunu" deyip, günah keçisi gösterilenlerin üstü karalanırken bunu devletler yaptığında bir dönem sansasyon yaratmaktan öteye gitmiyor. belgesel, rusya'daki politikalara yer verse de aynı çıkar hesaplarının birçok devlet için de geçerli olduğu akla yatkın.

spor, sinema sektöründe de olduğu gibi eğlence unsuru olmaktan uzaklaşmış durumda. devletlerin, başarıları gövde gösterisi olarak kullanma arzusu sporu, atletleri, hatta bütün sistemi "temiz" olmaktan çok öteye götürüyor.

“diğer herkes yalanı kabullenirse, yalan artık gerçek olarak tarihe geçer.”

NOVI CINEMA

RUSH (2013) FİLMİNDEN.

